

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över utkast till Lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Er beteckning: U2024/00641

Länsstyrelsen i Jönköpings län har fått möjlighet att yttra sig över utkast till lagrådsremiss, Skärpta krav i sfi, avsnitt 6.4 samt avsnitt 8.

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker förslagen i avsnitt 6.4 gällande tidsbegränsning av rätten till sfi, i sin helhet.

Länsstyrelsen avstyrker även förslaget gällande tid för ikraftträdande i avsnitt 8, samt tillstyrker förslag om övergångsbestämmelser för deltagare i sfi som påbörjat utbildningen innan 1 januari 2025.

Utöver de områden i lagrådsremissen som länsstyrelsen fått möjlighet att lämna yttrande på, är Länsstyrelsen i grunden mycket positiva till lagrådsremissens förslag på ökade krav på huvudmännen för ökad kvalitet inom sfi-undervisningen.

Sfi har de senaste åren varit föremål för ett flertal reformer för att öka kvaliteten på undervisningen men enligt Skolinspektionens rapport från 2023 finns det fortfarande stora brister i sfi-undervisningen och då särskilt i fråga om individanpassad undervisning.

Länsstyrelsen anser att en förbättrad kvalitet och individanpassning inom sfi skulle ha en väsentlig positiv effekt på genomströmning av elever och minskad andel avbrott, till skillnad till förslaget på tidsbegränsning av rätten till sfi.

Lagrådsremissens förslag på tidsbegränsning av rätten till sfi-undervisning kan få långtgående negativa konsekvenser för målgruppen utrikes födda i sin helhet och även för särskilt utsatta grupper inom målgruppen som kvinnor, lågutbildade, individer med funktionsnedsättning och individer med psykisk eller fysisk ohälsa.

Hänsyn bör även tas till det faktum att målgruppen nyanlända som kommer till Sverige nu har en betydligt mer varierad studiebakgrund än de som tagits emot tidigare, vilket ställer höga krav på kommuner i fråga att erbjuda individanpassad utbildning. Utifrån detta faktum är förslaget om tidsbegränsning av sfi ett onödigt hinder som kan minska effekterna av de ökade kraven på huvudmännen att erbjuda en individanpassad och kvalitativ sfi-undervisning.

Lagändringen skulle även komma att begränsa målgruppens möjligheter till ett livslångt lärande då tidsbegränsningen av rätten till sfi-undervisning ställer individen inför ett val mellan kortsiktiga mål som egen försörjning och långsiktig kompetensutveckling och tillgång till den svenska arbetsmarknaden.

Utifrån ovan nämnda anledningar anser Länsstyrelsen att förslaget att tidsbegränsa sfi inte bör tillstyrkas.

Avsnitt 6.4 Rätten till sfi ska gälla i tre år

Länsstyrelsen avstyrker förslagen under avsnitt 6.4.

Rätten att delta i sfi ska begränsas till att gälla i tre år från den tidpunkt då personen för första gången togs emot till utbildningen.

Länsstyrelsen ser ett flertal utmaningar och hinder med förslaget att tidsbegränsa rätten till sfi. Oavsett längden på tidsbegränsningen innebär förslaget långtgående konsekvenser för individen och kan även få större konsekvenser för olika grupper inom målgruppen. Då förslaget innebär att det inte ska finnas någon överhoppningsbar tid inom löptiden, kommer inte heller föräldraledighet att vara överhoppningsbar tid. Förslaget skulle på så sätt särskilt missgynna kvinnor, då de i större utsträckning än män tar ut föräldraledighet och därmed avbryter sfi.

Skolverket skriver i sin rapport "Studieavbrott och genomströmning i sfi", att kvinnor utöver föräldraledighet även avbryter sfi med anledning av graviditet och vård av barn. Förslaget kan därmed innebära att kvinnor inte får likvärdig tillgång till insatser, vilket är ett uttalat utvecklingsområde inom till exempel uppdraget att upprätta en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen beskriver i ovan nämnda plan att det är vanligare att utrikes födda kvinnor har en kort eller ingen utbildning.

Länsstyrelsen anser därmed att kvinnor även därigenom kan komma att missgynnas av förslaget, då liten eller ingen studievana påverkar tiden som krävs för att uppnå målen inom sfi.

En annan målgrupp som kan komma att missgynnas av förslaget om tidsbegränsad rätt till sfi, är individer inom målgruppen som har någon form av funktionsnedsättning, fysisk eller psykisk ohälsa. I Skolverkets rapport framkommer att fysisk och psykisk ohälsa kan vara en anledning till låg progression inom sfi och att intervjuad personal inom sfi beskriver behov av utredningar för att klargöra orsaken till låg progression. Varken sjukdom eller tid för utredning av till exempel funktionsnedsättning anges i utkastet till lagrådsremiss som skäl till överhoppningsbar tid.

Arbetsförmedlingen nämner i sin återrapportering (Af-2022/0114 1951) att det finns stora skillnader i andelen individer med funktionshinderkod bland inrikes födda och utomeuropeiskt födda. En anledning till detta skulle kunna vara underregistrering av funktionshinder i den sistnämnda gruppen.

Rätten till utbildning ska kunna förlängas med sex månader i taget totalt högst tre år

Länsstyrelsen anser inte att möjligheten till förlängning av rätten till sfi, utöver de första tre åren, minskar de negativa konsekvenserna för målgruppen. Detta med anledning av att även tiden för förlängning är begränsad. De särskilt utsatta grupperna inom målgruppen riskerar ändå att förlora tid i undervisning då föräldraledighet, tid för utredning eller sjukdom inte är överhoppningsbar tid.

I lagrådsremissen finns inte heller något förtydligande av de särskilda skäl som kan ligga till grund för huvudmannens beslut om förlängning av sfi-undervisningen. Liksom ett flertal remissinstanser påpekat i tidigare remissvar kopplat till utredningen *"Samverkande krafter- för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk"*, kan detta leda till bristande likvärdhet mellan kommuner gällande sfi-undervisningen.

Huvudmannen ska liksom hittills kunna besluta att sfi ska upphöra för en elev

Konsekvenserna av beslut om upphörande av sfi, blir större i det fall rätten till sfi tidsbegränsas. I länsstyrelsernas återrapportering 2023 inom integrationsområdet *Beredskap och kapacitet i mottagandet av ensamkommande barn och nyanlända*, framkommer att ett flertal län

fått information från kommuner att fysisk och psykisk funktionsnedsättning är en anledning till låg progression i sfi. Frågan har vid ett flertal tillfällen diskuterats i länsstyrelsens integrationsnätverk och länets kommuner har påpekat en otydlighet i var ansvaret ligger att initiera utredningar för att identifiera orsaker till en individs låga progression i sfi. Det efterfrågas tydligare direktiv och en förbättrad samverkan mellan kommun, Arbetsförmedling och Region för stöd och individanpassning inom sfi-undervisningen.

Otydlighet i ansvar för initiering av utredning av orsaker för låg progression i sfi i kombination med tidsbegränsning av rätten till sfi, kan orsaka långsiktiga negativa konsekvenser för individen. Därmed bör beslut om upphörande av utbildning vara välgrundade och följas upp av en utredning av orsak till låg progression.

Avsnitt 8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om ikraftträdande under avsnitt 8.

I det fall förslagen enligt avsnitt 6.4 träder i kraft, anser Länsstyrelsen att tiden fram till ikraftträdande är för kort. Då en tidsbegränsning av rätten till sfi kommer få långtgående negativa konsekvenser för målgruppen i allmänhet, och särskilt utsatta grupper inom målgruppen i synnerhet, är det av yttersta vikt att huvudman för sfi-utbildningen och berörda myndigheter innan ikraftträdandet genomfört de åtgärder som krävs för en högre kvalitet och individuell anpassning av sfi-undervisningen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslag om övergångsbestämmelser för individer som påbörjat sfi-studier innan ikraftträdandet av lagändringen, förutsatt att datum för ikraftträdande flyttas fram.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen anser att regeringens förslag om tidsbegränsad rätt till sfi-undervisning står i skarp kontrast till, och motverkar syftet med, ett flertal insatser som syftar till ett snabbt inträde för målgruppen på arbetsmarknaden och därmed egen försörjning. Ett sådant exempel på insats, är etableringsjobb, som ska underlätta företagets kompetensförsörjning och öka möjligheter för nyanlända att snabbare komma in på den svenska arbetsmarknaden.

En utrikesfödd/nyanländ individ kan, i det fall förslaget om tidsbegränsad rätt till sfi träder i kraft, komma att tvingas välja mellan att snabbt komma i egen försörjning och att slutföra sina sfi-studier. Med en arbetsmarknad som ställer höga krav på arbetstagare gällande flexibilitet och förmåga att lära nytt under hela livet, kan nyanlända som valt arbete före slutförd sfi, finna sig stå utan möjligheter till kompetensutveckling i det svenska språket och därmed vidare studier och anställning.

Förslaget om tidsbegränsad sfi, går inte heller i linje med den myndighetsgemensamma planen för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden eller utredningen "Etablering för flerjämsställda möjligheter till integration" (SOU 2023:24).

En tidsbegränsad rätt till sfi-undervisning skulle även kunna påverka individens möjligheter att få ett permanent uppehållstillstånd, enligt betänkandet Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2023:25), samt medborgarskap enligt kommittédirektiv 2023:129.

Länsstyrelsen instämmer i Regeringens bedömning om att "det vore förödande att alltför tidigt stoppa någon som kan tillgodogöra sig utbildningen i sfi och med kunskaper i det svenska språket bli självförsörjande och integrerade i samhället". Länsstyrelsen anser dock att denna bedömning gäller oavsett hur lång tid som gått sedan individen i fråga först påbörjade sin sfi-utbildning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med integrationsutvecklare Alexandra Wollmar som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johan Löwenadler Davidsson, avdelningschef Emma Willaredt och enhetschef Nina Lindgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

rasmus.lukk@regeringskansliet.se